

abrakadabra - magické slovo známe už od 3.st.; v stredoveku sa mu pripisovala *magická* sila (nápis na *amuletoch*) apod.; pozri *abraxas*

www: v doslovnom preklade z aramejčiny – „splň sa, čo hovorím“; zrejme najstaršie mystické slovo, používané na vyvolávanie nadpozemských síl, predovšetkým kvôli ochrane proti chorobám; v súčasnosti formuľa používaná iluzionistami, ktorí týmto slovom predstierajú pomoc nadprirodzených síl; v skutočnosti výraz abrakadabra je zrejme skomolenina vety, ktorá s nachádza v *Talmude* a znie Rába Bára Gabry (רַבָּא בָרָא גַבְרִיאֵל), čo v preklade znamená „Ráva vytvoril (napodobeninu) človeka“; ide o prvú zmienku v hebrejskej literatúre, týkajúcu sa stvorenia tzv. Golema

www: synonymami výrazu abrakadabra sú čáry-máry, čáry-máry fuk, hokus-pokus, simsabalim

```

A B R A K A D A B R A
A B R A K A D A B R
A B R A K A D A B
A B R A K A D A
A B R A K A D
A B R A K A
A B R A K
A B R A
A B R
A B
A

```


Obrazce abrakadabra

Abramelin -

https://pt.wikipedia.org/wiki/Livro_de_Abramelin

Abrasax - gréc. Ἀβρασαξ/abrasax; častejšie sa vyskytujúci variant mena ako *Abraxas*

abrasura de scarlet/abrasúra de skárlet - tal. < lat. abrasum – „poškriabaný“; abراسí – „škriabanec“; scarlatina – „šarlach“

www: historický termín pre *červeň leštiacu*

abraxas/abraksas - gréc. Ἀβραξας/abraxas alebo častejšie Ἀβρασαξ/abrasax; lat. abraxas; pôvod mena zrejme pochádza z koptštiny a znamená „sväté slovo“ alebo „sväté meno“; podľa gnostickej sekty filozofa Basilida (Sýria, 2.st.) ide o meno najvyššej bytosti; bytosť Abraxas je na rímskych i gréckych *gemmách* zobrazovaná ako tvor s ľudským telom, hlavou kohúta a rukami a nohami jašterice; samotné meno pochádza z čarodejníckych spisov starého Egypta; okolo 1.st. sa symbol abraxas hojne vyskytoval vo forme *amuletov* a *pečatí*; amulet abraxas je symbolom slnečného božstva, podobne ako hebrejský *Jahve*, iránsky *Mitra*, keltský *Belenus* a kresťanský *Ježiš*; aj tí boli spájaní so slnkom (pozri *Kristus Sol invictus*); Abraxas predstavuje to, čo je mimo vec, ktorú vymieriava; podľa starých perzských prameňov odkazuje vyjadruje tento *archetyp* silu spájajúcu vládu nad siedmimi planétami, podobne ako kresťanský *archanjel Michael*, ktorý je ich vládcom; Abraxas ako jeden z bohov gréckeho panteónu je spájaný s *víťazstvom*; egyptský gnostik Basilidos/gréc. Basileidos († okolo 130) a jeho nasledovníci basilidiáni považovali Abraxu za symbol najvyššej bytosti, reprezentujúcu dobro a zlo v jednej podstate (pozri *dualizmus*); Abraxas je najvyšší boh (Slnko) zo siedmich bohov (planéty); z tejto bytosti zvanej Abraxas potom vychádza päť pôvodných síl: duch, slovo, prozreteľnosť, múdrosť, moc; bytosť Abraxas má 365 cností, pre každý deň jednu; basilidiáni uctievali Abraxu ako najvyššieho boha, ktorý vyslal na svet *Ježiša* (ktorého považovali za ducha); v 13.st. používali symbol abraxas *templárski rytieri*; kult Abraxa zostal živý až do stredoveku a veľa nasledovníkov si našiel v *renesancii*; ešte dnes existuje veľa umelcov, ktorí sa nechávajú inšpirovať atavistickým charakterom kultu Abraxa; v stredoveku bol kult Abraxa zahrnutý medzi ostatné *herézy* a pričlenený ako démonická bytosť do kategórie *čarodejníctva* a *čiernej mágie*; preto je dnes často mylne spájaný so *satanizmom*; Abraxas so všetkými atribútmi *Foiba* (prídomok *Apolóna*) bol pôvodne zobrazovaný na vzácnom zelenom *jaspisu*; meno Abraxas je spojené s magickou formulou *abrakadabra*, ktorá je jedným z názvov boha

Mitru; formula abrakadabra/abracadabra je napísaná siedmimi hláskami, pričom každý symbolizuje jeden deň stvorenia; ako sú písmená čítané gréckym spôsobom ako čísla (každé grécke písmeno má číselnú hodnotu), dávajú 365, t.j. počet dní v roku; tento symbol sa nachádza tak na neegyptských čarodějníckych papyrusoch, tak na starovekých kamenných amuletoch; na početných gréckych a rímskych gemmách z neskorého staroveku je bytosť tohto mena zobrazovaná s trupom človeka, hlavou kohúta (*phronesis* - múdrosť, inteligencia), nohy z hadov (*logos* – myšlienková náplň) a noše; drží štít (*sophia* – láska múdrosti) a bič (*dynamis* – možnosť, schopnosť); niekedy je Abraxas vyobrazený s končatinami plaza; Abraxas v sebe spája a harmonicky zjednocuje božské a temné stránky, svetlo a tmu, mužský a ženský princíp

Heinz-Mohr: slovo abraxas napísané veľkými gréckymi písmenami (ABPACAZ) bolo meno boha *Mitru*, ktorého uctievali stúpenci *gnosticismu*; gnostici považovali Mitru za predobraz *Krista*, za tvorca a udržiavateľa sveta; písmená *alfa a omega* odkazujúce na Krista a príležitostne sprevádzané Kristovým monogramom sprevádzali meno ABPACAZ; pozri *grécke písmo*, *christogram*

1. *magické* slovo užívané v kombinácii s magickými obrazcami na starovekých a stredovekých *gemmách* pre označenie boha *Mitru* (gréckymi písmenami ABPACAZ); pozri *alfa a omega* (Heinz-Mohr)

2. mystické číslo 365; porovnaj mystické číslo 666; pozri *symboly číselné*

3. démon *Abraxas*

Beliana: v *gnostickej* sekte Bazilida a jeho stúpencov (Sýria 2.st.) vystupoval Abraxas ako najvyššia hlava nebies; v Bazilidovom systéme sa číselná hodnota písiem slova abraxas rovná 365, teda počtu dní v roku, a zodpovedá 365 nebesiam; číslo 365 teda predstavuje aj úhrn svetového času; slovo abraxas vyryté do kameňa sa užívalo ako *amulet* alebo *pečatný prsteň* (na prednej strane ľudský trup a ruky s hlavou kohúta a s hadmi namiesto nôh, na zadnej strane magické znaky); pozri tzv. *Abraxove kamene*

Biedermann v súvislosti s heslom *kohút*: z neskorej *antiky* pochádzajú obrazy *démona* Abraxa s kohútou hlavou a s hadími nohami, s bičom v ruke (pozri *monštrum*); pozri *pentagram*, *amulet*

www: Bazilidus a jeho stúpenci basilidiáni videli v Abraxovi svojho najvyššieho boha; hovorili, že Ježiš Kristus bol zoslaný na zem láskavým bohom Abraxasom

www: podľa basilidiánov pôvod Abraxa je v prvých siedmich písmenách mena Božieho v hebrejčine a odkazuje na sedem planét, sedem archanjelov, sedem smrteľných hriechov, sedem dní, atď.; písmená zodpovedajú gréckemu systému číslovania a sedem písmen slova udáva počet ročného cyklu, 365; obrazec abraxas je symbolom všetkého stvorenia v kozme a znalostí

www: podľa sv. Hieronyma zodpovedá Abraxas mystickému a skrytému Mitrovi; súčet písmen gréckeho slova abraxas zodpovedá 365 dňom slnečného roka

www: zobrazenie Abraxa je symbolom *templárov*; ale iba starších hodnostári takto podpisovali dôverné a skryté listy

www: magické slovo abraxas sa nachádza v gnostických textoch, ako je „Svätá kniha Veľkého neviditeľného Ducha“ a tiež sa objavuje v gréckom „Magickom papyruse“; meno Abraxa bolo vyryté na niektorých starobyľných kameňoch, ktoré slúžili ako amulety alebo kúzla; súčasťou magickej praxe bolo písanie mena a hláskovanie mena

www: v starých gnostických textoch grécko-rímskej tradície i súčasných ezoterických spisoch je Abraxas egyptský boh a démon; švajčiarsky psychológ Carl Jung napísal r. 1916 krátky gnostický článok pod názvom „Sedem kázní k mŕtvym“, v ktorom nazval Abraxa „bohóm vyšším ako je kresťanský Boh a diabol“ a je bytosťou, ktorá v sebe kombinuje všetky protiklady

www: abraxas bolo slovom magického významu v sústave gnostického učenia Bazilida; objavuje sa gréckom spise „Veľký archón“ (gréč. Μεγας αρχων/Megas archon), ktorý vysvetľuje gnostickú *kozmogóniu* skladajúcu sa z 365 nebeských sfér (gréč. ουρανου/ouranoi – „nebesá“)

www: Epifanius (†403), ktorý zdá sa čiastočne nadväzoval na *Ireneu Lyonského* (†202) a na stratenú „Rozpravu“ od Hypolita Rímskeho (†235/236), nazýval Abraxa „mocou nado všetko a prvým princípom“; píše, že baziliáni, stúpenci gnostika Bazilida, uvádzajú 365 dielov ľudského tela

(zodpovedajúcich) rovnakému počtu dní roka; autor „Dodatku k Tertullianovi“, ktorý sa tiež čerpá z Hypolitovej „Rozpravy“, pridáva niektoré ďalšie údaje, podľa ktorých Abraxas splodil Rozum, prvý z primárnych právomocí, vymenovaných tiež Irenejom a Epifaniom; podľa nich svet, rovnako ako 365 nebies, bolo vytvorených na počesť Abraxa a Stvoriteľ nevyslal na svet Krista, ale Abraxa; nedá sa stavať na neurčitých narážkach v Hieronymovi (†419), podľa ktorých Abraxas znamenal pre gnostika Bazilida Najvyššieho Boha, Všemohúceho a Stvoriteľa; ani údaje v spise gnostika Theodota (2.st.) a Augustína z Hippo Regia (†430) nemajú ohľadne Abraxa žiadnu hodnotu

www: z gnostických údajov je zrejmé, že Abraxas bol archón (boh alebo duch ovládajúci *kozmos*), prvý z 365 archónov, a preto stál pod *Sofiou* (nebeské sféry počítané zdola od zeme nahor k nebesám) a *Dynamis*; jeho pozícia však nie je výslovne uvedená, preto pisateľ „Dodatku k Tertullianovi“ nemal žiadny dôvod považovať Abraxa za „najvyššieho boha“

www: aj pri dostupnosti primárnych zdrojov ako sú tie v Nag Hammádí (pozri *Kumrán*), zostáva identita Abraxa nejasná; „Svätá kniha Veľkého neviditeľného Ducha“ napríklad odkazuje na Abraxa ako na *eóna*

www: vo veľkej väčšine prípadov je názov Abrasax spojený s postavou pripomínajúcou *Chiméru*, trochu tiež *baziliška* alebo *Chronosa*; ako Pantheus (lat.; boh nad všetkými bohmi) sa Abraxas objavuje na amuletoch s hlavou kohúta (*Phoebus* – latinský podoba priedomku *Apolóna*) alebo s hlavou leva (odkaz na egyptského *Ra* a perzského *Mitru*), s telom človeka, s hadími nohami zakončenými škorpiónmi; vo svojej pravej ruke drží cep alebo bič, v ľavej ruke oválny alebo kruhový štít; podľa Wallisa Budge je Abraxas „formou (kabalistického) *Adama Kadmona* a prvého muža, ktorého Boh stvoril na svoj obraz; J. J. Bellermann špekuloval, že celý obraz predstavuje najvyššiu bytosť s jej piatimi veľkými vyžarovaniami; každé z nich je vyjadrené expresívnym znakom: ľudské telo odkazuje na božstvo (lebo je písané, že Boh stvoril človeka na svoj obraz); dva spriaznené hady odkazujú na rozum a logos, symboly vnútorného zmyslu a zrýchľujúceho sa pochopenia (z rovnakého dôvodu priradili starí Gréci hada ako atribút pre *Pallas Athénu*); kohútia hlava predstavuje *phronesis* (múdrost' a inteligenciu; pre hydinu je charakteristická predvídavosť a ostražitosť); dve ruky znamenajú *Sophiu* a *Dynamis*; jedna ruka nesie štít Múdrosti a ovláda Moc (v podobe biča v druhej ruke)

www: magické papyrasy majú rovnaký kúzelnícky charakter ako tzv. Abraxove kamene; obsahujú nápis ako „Iao sabaoth, Adonai Abraxas...“ a židovskí patriarchovia sú niekedy vzývaní ako božstvá (pozri etymológia mena *Abraham*), čomu napomáha skutočnosť, že v skupine mien Iacoubia, Iasabaoth, Adonai, Abraxas sa zdajú byť korene slov Iakob a Ya; *Leydenov papyrus* odporúča, aby nasledovné vzývanie bolo prednášané k Mesiacu: „Hľa! Sax, Amun, Sax, Abraxas, Ty si mesiac, hlavná z hviezd (odkaz na lunárne božstvo), stvoril si ich, počúvaš veci, ktoré som povedal, vystupujte (slová) z mojich úst, (aby) ste mňa samého odhalili, aby mi ako Thana, Thanatha, inak toto je správne meno i, toto je moje správne meno“; magické slovo *Ablathanalba*, ktoré znie v gréčtine rovnako spredu ako zozadu, sa objavuje aj na tzv. *Abraxových kameňoch*; zvyčajne sa pripúšťa, že je odvodené z aramejčiny a znamená „Ty si náš Otec“ (hebr. את לך אב)

www: aj keď by bolo unáhlené tvrdiť, že všetky tzv. *Abraxove drahokamy* boli prácami gnostikov, nie je žiadny dôvod si myslieť, že texty na nich nemajú gnostický pôvod; skutočnosť, že meno Abraxas sa vyskytuje na týchto kameňoch v súvislosti prezentáciou čísiel a vyobrazení bytosti s hlavou kohúta, leva alebo osla, s chvostom hada (pozri *chiméra*), bolo prijaté (ako gnostické) na základe toho, čo *Ireneus* hovorí o stúpencoch Bazilida: „Títo muži, navyše, praktikovali mágiu a používali zaklínadlá, zariekavania a každý iný druh tajného umenia. Šírili aj niektoré mená, ako keby išlo o anjelov, a niektorí z nich hlásali, že (tieto bytosti) patria do prvého, iní do druhého neba, a potom sa snažia stanoviť mená, princípy a právomoci 365 druhov neba“

www: zaklínanie mystických mien bolo charakteristické pre hybridný gnosticizmus pestovaný v Španielsku a južnej *Galii* na konci 4.st. a na začiatku 5.st.; *Hieronymus* spája Bazilida s používaním mena Abraxas; je teda pravdepodobné, že niektorí gnostici používali amulety, hoci moderní bádatelia to pokladajú za neoverené; Isaak de Beausobre správne upozorňuje na nápadné mlčanie sv. Klementa (†100) v texte, v ktorom poučuje kresťanov o správnom používaní krúžkov a drahokamov a o údajoch vyrytých na nich; ale žiadny pokus identifikovať údaje o Abraxových drahokamoch s osobnosťou gnostickej mytológie Abraxom, nemá úspech; súčasný stav dôkazov skôr pripúšťa, že ich rytci a Bazilidus získali z doteraz neznámeho zdroja; s náležitým ohľadom na magické papyrasy, v ktorých

je veľa podobných nezrozumiteľných mien, obrazcov, čísiel a vzorcov, sotva možné pochybovať, že mnohé z kameňov sú pohanské amulety a nástroje pohanskej mágie

tzv. **Abraxove kamene/Abraxove drahokamy** - drahé kamene s vyrytým slovom; mali úlohu amuletu alebo prsteňa (na prednej strane ľudský trup a ruky s hlavou kohúta a s hadmi namiesto nôh, na zadnej strane magické znaky);

www: Abrasaxove kamene často nesú hebrejské mená boha: NAT , Sabaoth , Adonai, Eloai; gréc. názov ΙΑΩ/ΙΑÓ pri mene ΣΑΒΑΩΘ/SABAOTH je častejší než pri mene ΑΒΡΑΣΑΞ/ABRASEX; často sú obe mená kombinované; na niektorých obrázkoch sa pri zobrazení Abrasaxa sa nachádza grécky text: ΙΑΩ ΑΒΡΑΣΑΞ ΑΔΩΝ ΑΤΑ/ΙΑΟ ΑΒΡΑΣΑΧ ΑΔΜΟΝ ΑΤΑ (Iao Abraxas, ty si môj Pán) atď.

www: aj keď by bolo unáhlené tvrdiť, že všetky tzv. Abraxove drahokamy boli prácami gnostikov, nie je žiadny dôvod si myslieť, že texty na nich nemajú gnostický pôvod; skutočnosť, že meno Abraxas sa vyskytuje na týchto kameňoch v súvislosti prezentáciou čísiel a vyobrazením bytosti s hlavou kohúta, leva alebo osla, s chvostom hada, bolo prijaté ako gnostické na základe toho, čo *Ireneus* hovorí o stúpencoch Bazilida: „Títo muži, navyše, praktikovali mágiu a používali zaklínadlá, zariekavania a každý iný druh tajného umenia. Šírili aj niektoré mená, ako keby išlo o anjelov, a niektorí z nich hlásali, že (tieto bytosti) patria do prvého, iní do druhého neba, a potom sa snažia stanoviť mená, princípy a právomoci 365 druhov neba“; pozri *Sabaoth, Adonaj, Eloí*

www: zaklínanie mystických mien bolo charakteristické pre hybridný gnosticizmus pestovaný v Španielsku a južnej Galii na konci 4.st. a na začiatku 5.st.; Hieronymos spája Bazilida s používaním mena Abraxas; je teda pravdepodobné, že niektorí gnostici používali amulety, hoci sebavedomí moderní spisovatelia to pokladajú za neoverené; Isaak de Beausobre správne upozorňuje na nápadné mlčanie sv. Klimenta v texte, v ktorom poučuje kresťanov o správnom používaní krúžkov a drahokamov, a o údajoch vyrytých na nich; ale žiadny pokus identifikovať údaje na drahokamoch s osobnosťou gnostickej mytológie, Abraxom, nemá úspech; súčasný stav dôkazov navrhuje, že ich rytci a Bazilidus získali z doteraz neznámeho zdroja; s náležitým ohľadom na *magické papyry*, v ktorých je veľa podobných nezrozumiteľných mien, obrazcov, čísiel a vzorcov, sotva možné pochybovať, že mnohé z kameňov nie sú pohanské amulety a nástroje pohanskej mágie

Abraxas

absint - www: z franc. absinthe < lat. absinthium < gréck. ἀψίνθιον/apsinthion – „palina“; lat. artemisia absinthium – „palina prvá“

www: absint je horký bylinný destilát, vyrábaný maceráciou bylín, následnou destiláciou a konečnou druhou maceráciou bylín – farbením; základ absintu tvorí trojica bylín aníz, fenikel a palina pravá (tzv. svätá trojica) a koriander, ktoré dopĺňajú ďalšie byliny pre dosiahnutie čo najkomplexnejšej, plnej chuti nápoja; môže byť číry (blanche) alebo zelený (verde); tradičná zelená farba je spôsobená chlorofylom rastlín z druhej macerácie; neriedený sa pije vzácn, riedenie absintu tvorí rituál, ktorý sa dôsledne dodržiaval: do pohárika sa vlialo zvyčajne 4dcl alkoholu cez hrany pohára sa položila lyžička s kockou cukru a pomalým kvapkaním ľadovej vody sa alkohol začal riediť, pričom na dne sa začal vytvárať zákal (louche/lúš), ktorého príčinou sú silice anízu a feniklu, ktoré sú

rozpustné v alkohole; mliečny zákal, nerozpustný vo vode, postupuje k hladine, mení sa na bielu a vytvára efektný „tanec“; r. 1792 doktor Pierre Ordinaire si dal zapísať (a patentovať) recept; absint bol považovaný za univerzálny liečivý prostriedok, preto v tých časoch dostal pomenovanie „La Fee Verte“ (Zelená víla); v minulosti sa meno Zelená víla spájalo s čarami, mytológiou a s omamnou silou žien; toto všetko len pridalo na známosti koncentrátu vyrábaného dr. Ordinairom a zvyšovalo popularitu nápoja; roku 1797 príbuzný dr. Ordinaire, Henry-Louis Pernod, otvoril prvú fabriku na výrobu absintu vo Švajčiarsku, v tom istom roku otvoril ďalšiu veľkú fabriku v Pont-Arles vo Francúzsku; pernod sa začal predávať po celom svete; popularita absintu stúpala počas francúzskych koloniálnych vojen v Severnej Afrike, ktoré sa začali v roku 1830 a svoj vrchol dosiahli v rokoch 1844-1847; francúzski vojaci dostávali dávku absintu ako prevenciu proti malárii, dyzentérii a iným chorobám a tiež na dezinfekciu pitnej vody; ukázalo sa, že absint je natoľko účinný, že sa stal súčasťou francúzskeho armádneho života od Madagaskaru až po Indočínu; móda piť absint sa tiež rozšírila medzi francúzskymi kolonistami a emigrantmi v Alžírsku; v tom čase sa však vo vojskách Severnej Afriky začali objavovať prípady paranoidnej schizofrénie, nazývanej „le cafard“; keď sa vojaci Afrického bataliónu vrátili do Francúzska, priniesli si so sebou aj vášeň k absintu; Africký batalión sa preslávil počas neobyčajne úspešných vojen a pitie absintu na parížskych bulvároch sa stalo ušľachtilým a pôsobivým; čoskoro tento zvyk prešiel od vojakov k buržoázii a nastala zlatá éra absintu, ktorá však netrvala veľmi dlho, hoci vo Francúzku na ňu dodnes spomínajú s nostalgiou; pitie absintu bolo jednou z typických črt parížskeho života Druhého Impéria, za čias vlády Napoleona III. (1852-1870); po potlačení revolúcie v roku 1848 buržoázia dostala plnú moc a zvyk pitia absintu sa rozšíril prakticky všade; vtedy sa jeho pitie považovalo za prostriedok na zlepšenie apetítu pred večerou a tiež za spôsob príjemného a rituálneho zavŕšenia dňa a prechodu na večernú atmosféru; čas medzi piatou a siedmou hodinou večera sa nazýval *l'heure verte*, zelenou hodinkou; spočiatku sa považovalo za vhodné vypíť iba jednu dávku; keď r.1905 švajčiarsky farmár pod vplyvom veľkého množstva absintu a iných alkoholických nápojov povraždil celú svoju rodinu, dostalo sa to na titulnú stranu všetkých európskych novín a začali sa šíriť fámy, že absint privádza ľudí do šialenstva a dokonca má na svedomí aj úmrtia vtedajších umelcov (V. van Gogh); nakoniec sa stal absint nepopulárnym a v niektorých krajinách bol zakázaný legislatívou; pozri *l'heure verte*/„zelená hodinka“; *zeleň smaragdová*; V. W. van Gogh; *pijan*

-v súvislosti s heslom *Zatrúbenie tretej poľnice*: Tretina vôd sa premenila v palinu (v Starom zákone palina považovaná za jedovatú; v novoveku považovaný destilát z nej, absint, za halucinogénny, čo však neskoršie výskumy vyvrátili)

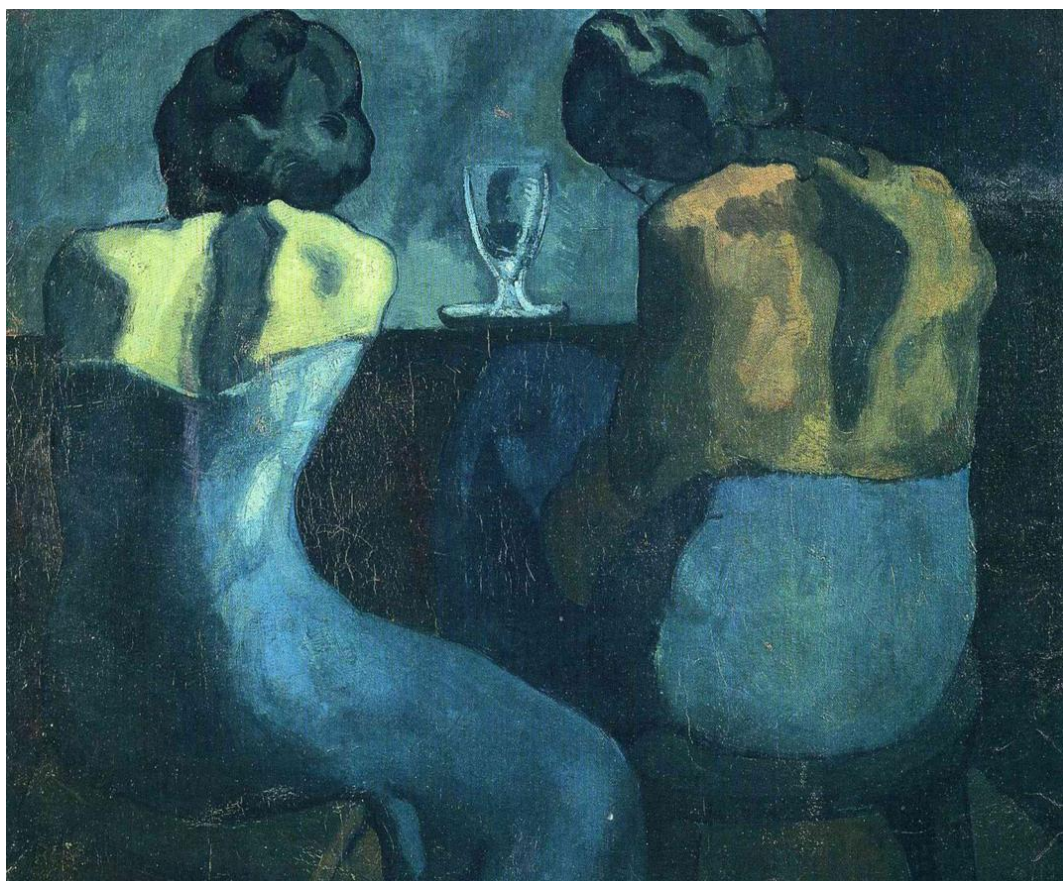
C. Manet: Pijan absintu (1859)

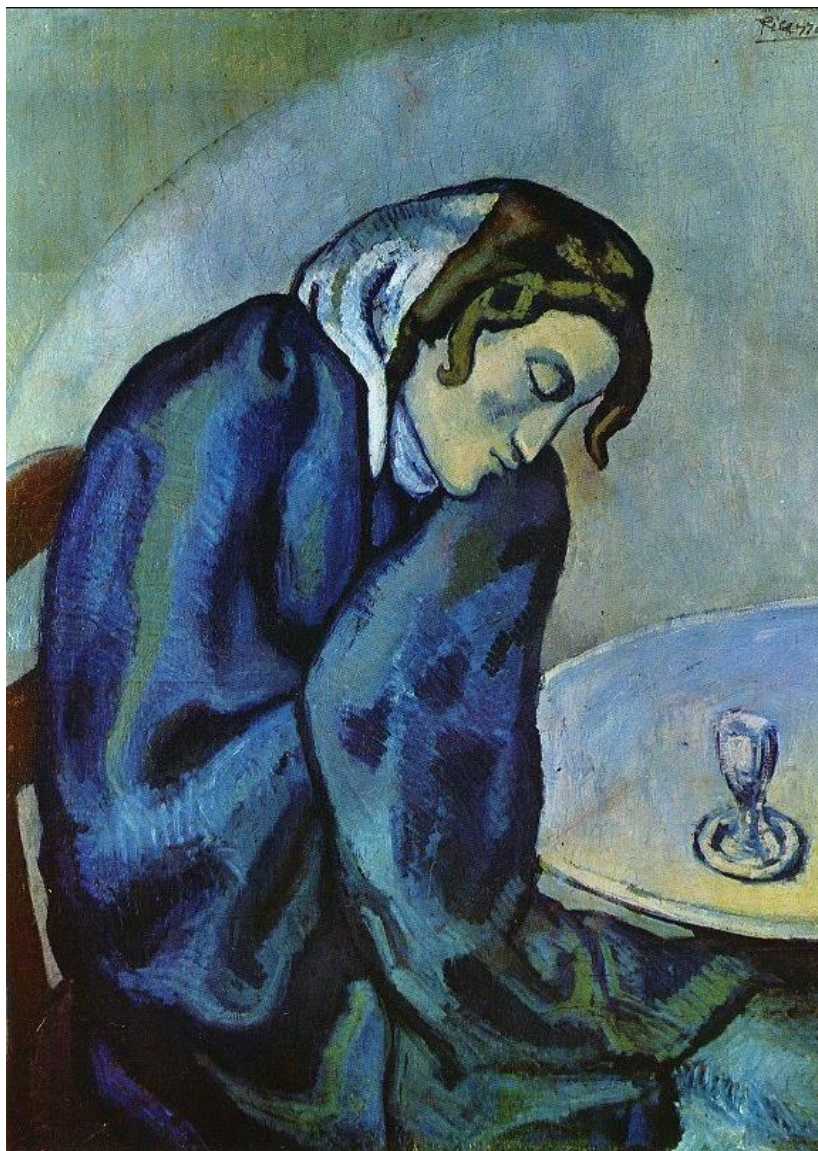
A. Anker: Pijan absintu (1908)

P. Picasso: Pijan absintu. Portrét Angela Fernandez de Soto (1903)

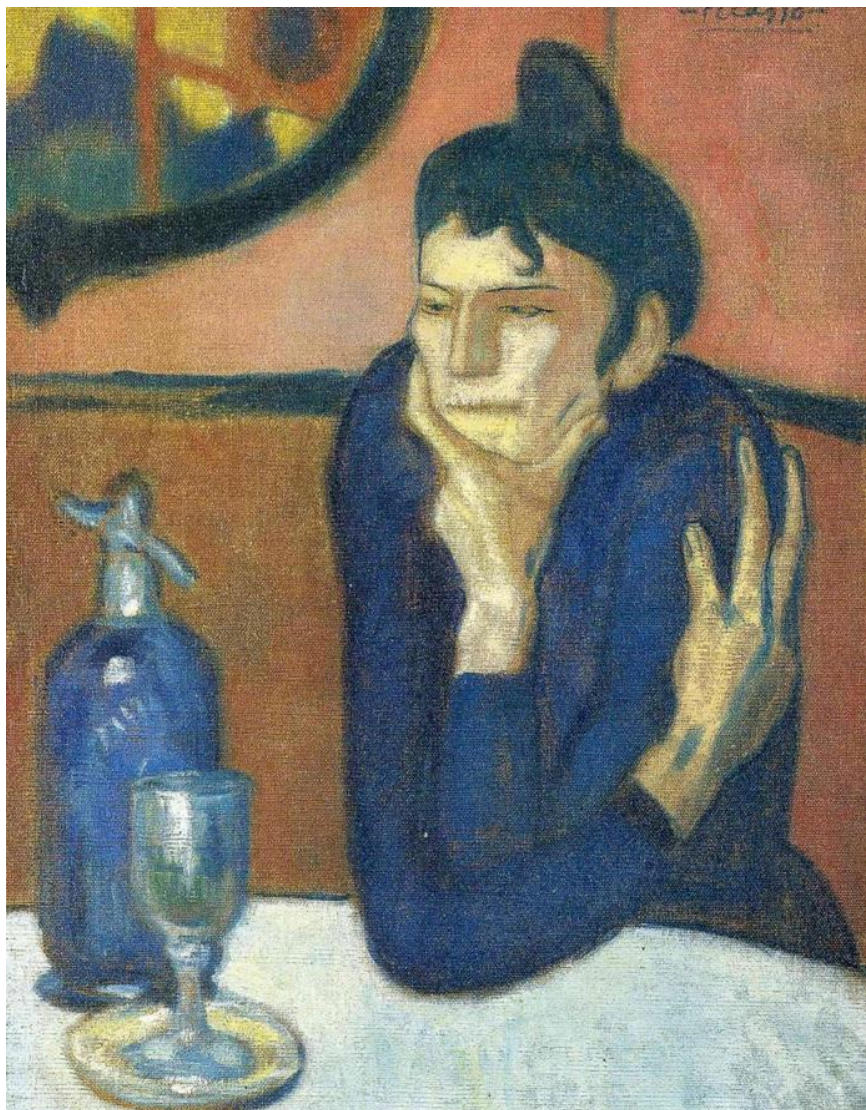
P. Picasso: Dve sediace ženy pri bare (1902)

P. Picasso: Unavená pijúca žena (1902)

P. Picasso: Pitie absintu (1901)

P. Picasso: Pitie absintu (1901)

V. Oliva: Pijan absintu (1901)

Absolón - gréc. Αβεσσαλωμ/abessalóm < hebr. אבשלום / 'Abšalom – „Otec (je) pokoj; Otec pokoja, Otec mieru“ < hebr. אב / ab – „otec“; שלום / šalom – „pokoj, mier“; hebrejská výslovnosť podľa tiberiadskej hebrejčiny je Abšólóm, podľa novohebrejčiny Abšalom; ďalšie názvy sú tiež Abšalom, Abšalóm, zastarano Absolon; tretí syn kráľa *Dávida*; bol povestný svojou krásou a dlhými ryšavými vlasmi; pomstil zneuctenie svojej sestry *Támar* a zabil svojho nevlastného brata *Amnóna*; tým nahneval svojho otca, a preto uprchol do Nátanu; po čase vyhnanstva Dávid Absolóna opäť zahrnul priazňou, ale Absolón sa mu odvdáčil sprisaháním proti jeho vláde; viedol povstanie proti svojmu otcovi a donútil ho opustiť *Jeruzalem*; Absolón so svojou armádou prenasledoval otca, no bol porazený; na úteku bol chytený (zachytil sa svojimi dlhými vlasmi do konára stromu) a aj napriek zákazu kráľa Dávida bol zabitý; Dávid jeho smrť dlho oplakával

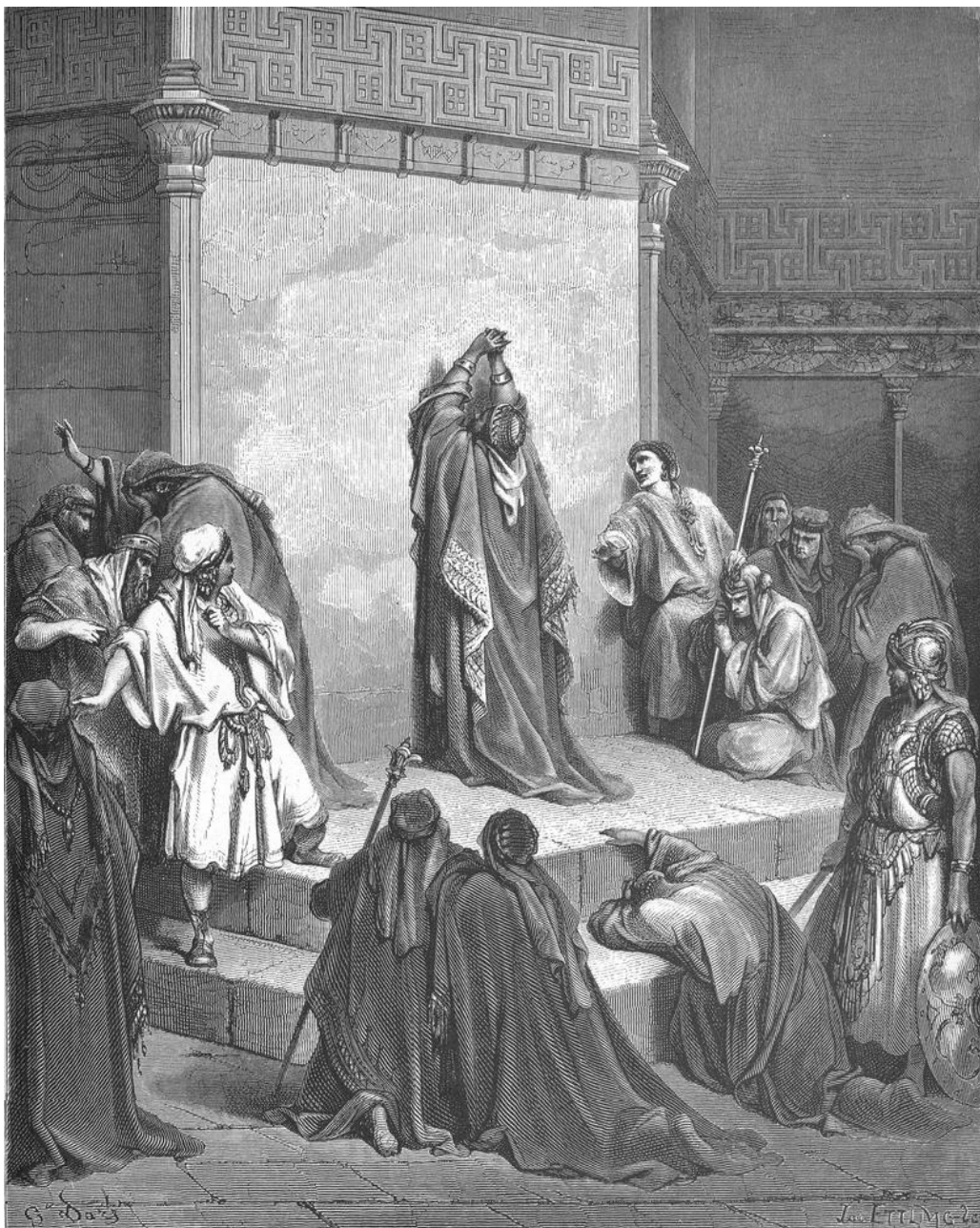
Vražda Absolóna (Morgan bible, 13.st.)

Niccolò de Simone: Hostina Absolónova

G. Doré: Smrť Absolóna (rytina, 19.st.)

G. Doré: Dávid smúti nad smrťou Absolóna (drevořyt, 1866)

Absolónov pamätník - skalný hrob v Kidronskom údolí pri Jeruzaleme, nad ktorým sa týči tumba

www: podľa 2Samuelej (18,18) si *Absolón* dal postaviť náhrobnú *stélu* maccebah v Kráľovej nížine, lebo nemal syna, ktorý by zachoval jeho meno, a tomu stĺpu dal svoje vlastné meno (dosl. Absolónova ruka); táto spomínaná stéla nie je helenistický pamätník Kidronskom údolí, ktorý je ukazovaný turistom a pod ktorým sa nachádza *komorový hrob*

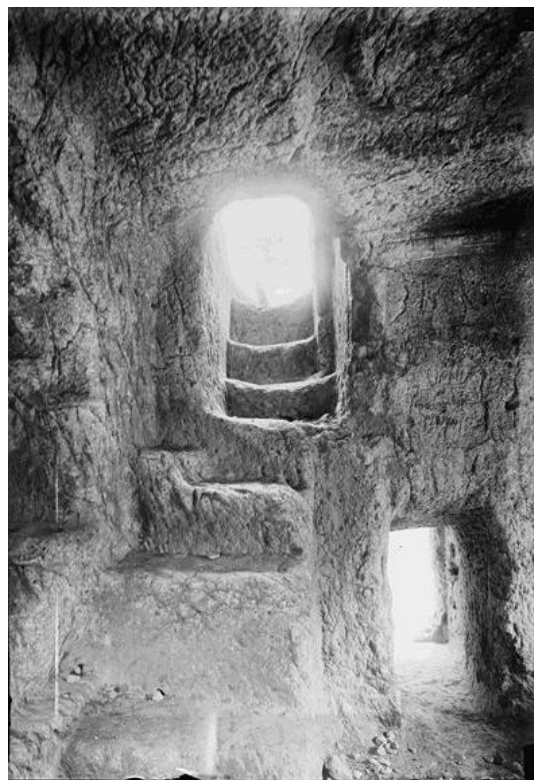
<https://www.pinterest.com/pin/513058582520405362/>

W. Turner: Údolie potoka Kidron [s Absolónovom hrobkou] (1836)

Tzv. Absolónov pamätník

Komorový hrob pod Absolónovým pamätníkom

absolúcia - lat. absolutio/absolutio – „odpustenie, rozhrešenie“; z lat. *ab* (predpona s významom ne-, od-); *solutio* – „rozviazanie, uvoľnenie“

-formálny akt, ktorým sa kňaz alebo *biskup* pri sviatosti zmierenia (*spovedi*) vyslovuje *Kristovo* odpustenie *hriechov*; pozri *cirkev*

absolúcia nad hrobom - lat. *absolutio super tumulum*; lat. *tumulus* – „mohyla“ (pozri *kupolový hrob*)

-zvláštny obrad zvyčajne na konci pohrebnej *omše*, predtým, ako sa rakva s mŕtvym telom vynesie z kostola; pozostáva z *modlitieb* za zomrelého, kropenia *svätenou vodou* a okladzania; od 1969 bol obrad pozmenený a nazýva sa posledné odporúčanie duše do rúk milosrdného Boha (*ultima comendatio*); pozri *pohreb*, *omša*, *modlitba*, *svätená voda*, *kadidlo*, *posledné odporúčanie duše*

absolutio super tumulum - absolúcia nad hrobom

absolutizmus - lat. < absolute – „celkom, načisto, dokonale“; absolutus – „nezávislý, bezpodmienečný“

Beliana: monarchistická forma vlády v ktorej má panovník, vládca neobmedzenú moc; pôvod má v stredovekej doktríne Božieho pôvodu kráľovskej moci zvýrazňujúcej jediný zdroj všetkej moci; absolutizmus ako forma vlády vyvrcholil v 17-18.st. a stelesnením ideálu absolutistického panovníka bol francúzsky kráľ Ľudovít XIV.; v absolutizme jestvuje iba jediná mocenská inštitúcia s neobmedzeným právom rozhodovať, kontrolovaná len sama sebou; absolutizmus môže pôsobiť s jediným formálnym centrom moci (vládca) alebo môžu byť formálne vytvorené viaceré zdanlivé centrá v skutočnosti všestranne podriadené jednému z nich; takto existujú v absolutistickej krajine legislatívne, exekutívne aj súdne inštitúcie, sociálne, ekonomické aj náboženské organizácie, no ich aktivity sú determinované jediným skutočným zdrojom moci; v 20.st. sa vytvorili ďalšie dva typy: fašizmus a komunizmus; v oboch jestvuje jediné centrum moci (politický vodca na báze osoby alebo politického orgánu) s legitímnym právom rozhodovať suverénne bez akejkoľvek kontroly a nasledujúcej zmeny; na označenie absolutizmu v 20.st. sa užíva aj pojem totalitarizmus, ktorý na rozdiel od predchádzajúcich typov pokúša sa o vlastné vedecké zdôvodnenie

absolútna poézia - Beliana: termín označuje tvorbu tzv. prekliatych básnikov (E. A. Poe, Ch. Baudelaire, P. Verlaine); jej príslušníci mali v programe byť absolútni vo výraze (v zmysle celkom nezávislí od

tradícií), v obraznosti a vo zvukovej organizácii verša; tento neurčitý termín sa však spája aj s básňami, ktorých jazyk nezávisí od významovej hodnoty slova; označovala sa ním aj postsymbolická poézia (čistá, abstraktná, konkrétna), ale najmä poézia modernistických básnických smerov 20.st.; v slovenských podmienkach nemá typických predstaviteľov, najbližší je jej slovenský *nadrealizmus*, ktorý má svoje gnozeologické a poetologické špecifiká; pozri *parnasizmus* z 50.-60.rokov 20.st.

absolútne umenie - umenie absolútne

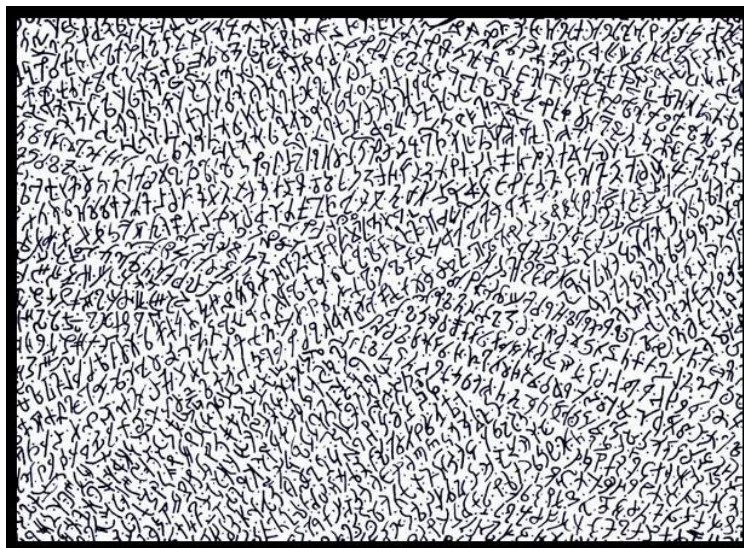
absolútne - Beliana: bezpodmienečnosť; filozofický pojem na označenie niečoho, čo je večné, nekonečné, dokonalé, nemenné a nezávislé; v náboženstve sa absolútne stotožňuje s Bohom; pojem absolútne bol známy už v antickej filozofii; v kresťanskom myslení sa absolútne chápe ako naplnenie Božej vôle, nekonečná platnosť spásy prostredníctvom *Ježiša Krista*, neprekonateľnosť (prísľub spasenia je neprekonateľný)

-v súvislosti s heslom *kruh*: v *zen-budhistickom maliarstve* *kruh ensó*, načrtnutý jedným ťahom *šetca*, je symbolom absolútne a pravej *skutočnosti*

absolútny balet - abstraktný balet

absolútny surrealizmus - druhá vetva *surrealizmu*, ktorá sa nevyužíva znakové tvaroslovie, nenapodobňuje realitu, ale ešte sa nevzdala vzťahu k nej

www: surrealisti tejto surrealistickej vetve boli presvedčení, že cesta medzi podvedomím a umeleckým dielom musí byť čo najkratšia; podvedomie bolo nielen zdrojom zobrazenia ale aj predmetom zobrazenia; technikami absolútneho surrealizmu bolo automatické písanie, automatická kresba; na obrazoch absolútneho surrealizmu často dominuje zelenina, organické formy; (*Hans Arp, André Masson, Max Erns, Joan Miró, Yves Tanguy, Henry Moore*)

Autor neuvedený: Automatický text

Alena Nádvorníková: Pyržino vítězstvo (automatická kresba)

Absolventi Moskovskej školy maliarstva, sochárstva a architektúry - pozri *ruskí umelci, ruskí maliari; Moskva*

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F:%D0%92%D1%8B%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8_%D0%9C%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%83%D1%87%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%89%D0%B0_%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B8,%_%D0%B2%D0%B0%D1%8F%D0%BD%D0%B8%D1%8F_%D0%B8_%D0%B7%D0%BE%D0%B4%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0

absorpcia pigmentu - pozri *olejová absorpcia pigmentu*

Abstraction-Création/apstraksio kreasio - franc. – „abstraktná tvorba“; umelecké združenie založené 1931 v Paríži s cieľom propagovať abstraktné umenie; tvorilo základňu *konštruktivismu* v širokom zmysle: *neoplasticizmus* a *abstraktný expresionizmus*; z jeho teoretickej aj tvorivej činnosti čerpal aj povojnový *op-art*; pozri *konkrétne umenie*

Beliana: medzinárodná avantgardná skupina výtvarných umelcov, ktorá rozvíjala úsilie zaniknutej skupiny *Cercle et Carré*; vznikla 1931 v Paríži; jej zakladateľom, organizátorom a riaditeľom bol franc. umelec, teoretik a filozof A. Gleizes; 1932-36 vydávala ročenku abstraktného umenia A.-C. a Art Non-Figuratif; medzi členov patrili: A. Herbin, H. Arp, P. Mondrian, A. Pevsner, N. Gabo, Soňa Delunayová-Terková, František Kupka a ďal.; pokračovaním po 2. sv. vojne je Salón des réalités Nouvelles

- skupina francúzskych *abstrakcionistov* (Arp, Delaunay, Kupka, N. Gabo); založená L. Fontanom, ktorý stál pri zrode *spaciodynamizmu*

abstrakcia - z lat. abstractus - „odtážený“

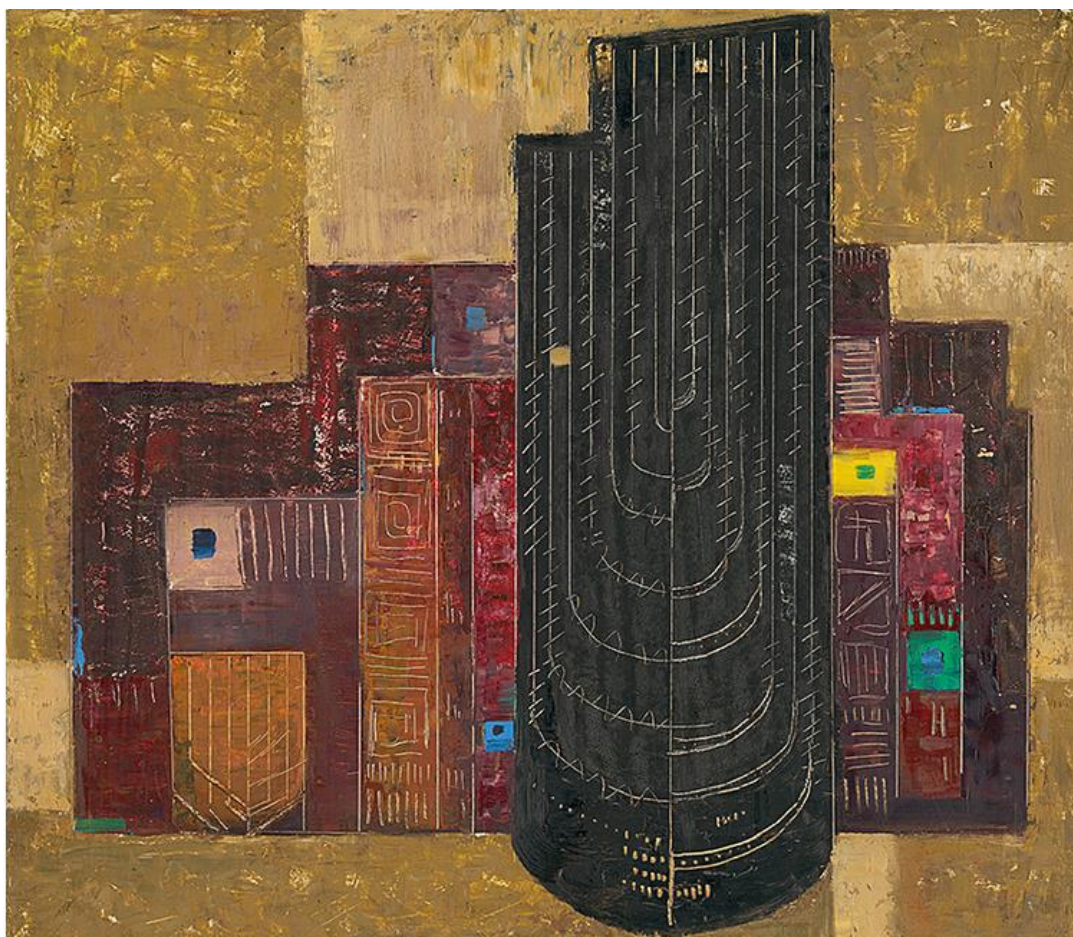
1. zjednodušené zobrazenie, obmedzené len na typické, obecné znaky (pozri *kykladské idoly*); opakom je *figurativnosť/figurácia*; vo výtvarnom umení je abstrakciou odchýlka medzi zobrazením a skutočnosťou, osvojovanou bežnou zmyslovou skúsenosťou alebo vedeckými poznatkami; odchýlka sa týka výtvarného tvaroslovía; výtvarná abstrakcia nemá povahu objektívnej vedeckej abstrakcie, ktorá vedie ku všeobecnej platnosti; zostáva jedinečným a neopakovateľným objektívnym odrazom objektívneho sveta; je podstatnou zložkou tvorivého procesu, prítomná vo všetkých výtvarných názoroch v miere a význame danom historickým vývojom

2. nefiguratívne, nekonkrétne, neobjektové zobrazenie alebo aj *čisté/absolútne umenie* 20. st.; v maľbe jeho počiatky už v 80. rokoch 19. st. v *divizionizme*, v *orfizme* 20. rokov 20. st., *abstraktnom expresionizme* – V. Kandinského z tohto istého obdobia (pozri skupina *Der Blaue Reiter*), *konštruktivismu*

pozri *abstraktný expresionizmus, geometrická abstrakcia, abstrakcionizmus, abstraktné/nefiguratívne umenie, precisionizmus; boutique Simultanée*

A. Rublev: Spas v silach (1408)

M. Tillner: Z cyklu Moje mesto VI (1964-1965)

abstrakcia dynamická - *dynamická abstrakcia*

abstrakcia geometrická - *geometrická abstrakcia*

abstrakcia chromatická - *chromatická abstrakcia*

abstrakcia lineárna - termín používaný v súvislosti s postavením *linie* pri zobrazovaní reality, ktorá je v lineárnom zobrazovaní vždy výsledkom aj formou *abstrakcie* reality vzhľadom k jej predmetovým vlastnostiam a trojrozmernosti

abstrakcia lyrická - *lyrická abstrakcia*

abstrakcionizmus - nefiguratívne/abstraktné výtvarné smerovanie po roku 1945, vychádzajúce z dedičstva *kubizmu* a *futurizmu*, vyznačujúce sa pestrosťou rukopisu, osobitosťou a absenciou akejkoľvek doktríny; pozri *abstraktný expresionizmus*, *lyrická abstrakcia*; *abstraktné/nefiguratívne umenie*; *Cercle et Carré*, *Cobra*

Beliana: umelecký smer zobrazujúci námety nefiguratívnym spôsobom, na rozdiel od figuratívnej metódy, ktorá uprednostňuje zobrazenie napodobňovaním znakov reálnych predmetov; nefiguratívna tvorba oddeľuje prvky od vnímania, ktoré je ich zdrojom; využíva viac geometrické alebo fantazijné znaky; v umení abstraktné a neabstraktné vždy koexistuje; ako osobitný umelecký smer sa abstrakcionizmus rozvinul na začiatku 20.st. vo výtvarnom umení, hudbe, poézii a baletе; pozri *abstraktný balet*, *abstraktný tanec*

www: abstrakcionizmus je umelecký smer zobrazujúci námety nefiguratívnym spôsobom; oddeľuje prvky od vnímania, ktoré je ich zdrojom; na ich zobrazenie využíva fantazijné alebo geometrické znaky; vznikol na začiatku 20.st. a okrem výtvarného umenia sa prejavil i v hudbe, baletе a poézii

www: modernistický umelecký smer, ktorý kladie dôraz na abstraktné, iracionálne prvky a na formálne prvky v umeleckom stvárňovaní skutočnosti; výtvarné umenie hlásajúce vynechanie konkrétneho zmyslového objektu z výtvarného diela

Z. Bellušová-Rusková: Podvečer

abstraktné umenie - z lat. abstractus – „odťažitý“; tiež *nefiguratívne umenie/ nekonkrétne umenie/čisté umenie/ nepredmetné umenie*

1.rozvoj od 1910; vyjadrovanie autonómnymi výtvarnými prostriedkami (farba, tvar, línia, objem, štruktúra); odklon od realistického zobrazenia smerom k subjektívnemu vyjadreniu (anticipovaný už *expresionizmom*) alebo k zobrazovaniu abstrahovaných „primárnych“ elementov a štruktúr objektívnej reality; rozvoj v rôznych variantoch: *orfizmus, suprematizmus, rayonizmus, konštruktivizmus, neoplasticizmus*; v 50.-60.rokoch reakciou na abstraktné umenie je *nová figurácia*; pozri *klasická moderna; abstrakcia*

2.po druhej svetovej vojne bohato diferencovaný *abstrakcionizmus: tachizmus, lettrizmus, abstraktný expresionizmus, lyrická abstrakcia, geometrická abstrakcia, chromatická abstrakcia, minimal art, aplikácia nových prvkov (signály, mikroštruktúry, materiálové štruktúry)*

Baleka: vo výtvarnom umení názorový prúd značne diferencovaný svojimi východiskami, tvorivými postupmi, cieľmi, predstavami o spoločenskej funkcii diela, vzťahom ku vecnej a spoločenskej skutočnosti aj ku výtvarnému zobrazeniu; z týchto hľadísk možné rozdeliť abstraktné umenie do dvoch hlavných prúdov; prvý prúd abstraktného umenia postupuje pri zobrazení *skutočnosti* metodicky od konkrétnej, individuálnej jednotlivosti ku tvarovému, farebnému, priestorovému aj. zjednodušeniu (fľaša > *valec*, jablko > *guľa*); závisí od miery výtvarnej abstrakcie, nakoľko ostane zachovaná zhoda zobrazenia so zmyslovou skúsenosťou; druhý postup abstraktného umenia vychádza zo základných prvkov výtvarného diela: *farby, krivky, priamky, tvaru, priestoru, obrysu, rytmu, svetla* apod., ktoré pri výtvarnom použití nie sú viazané na objekty predmetnej skutočnosti; zobrazenie pritom nestráca zmysel, funkciu a obsah; obidva postupy možné sledovať v celých dejinách umenia; korene súdobých historických modifikácií abstraktného umenia sú myšlienkovy aj spoločensky tesne späté nielen s citovou a obrazovou sférou ľudského individua, ale aj s vednými objavmi optiky, fyziky, psychológie a ďalších odborov, zaoberajúcich sa najmä výskumom svetla a farieb a tiež schopnosťami človeka tieto svetelné, farebné a tvarové vnemy chápať významovo; pri aplikácii týchto poznatkov, dosahovaných

umelcami intuitívne aj racionálne, zohrala veľkú úlohu takisto literatúra a hudba (Baudelaire: modré stromy a červené lúky; Rimbaud: čierny mesiac a farebné videnie hlások) ako aj dejiny výtvarného umenia (L. da Vinci); súčasné abstraktné umenie, ktoré má má organický a tým aj nezastretý vzťah k prírode, je späté s romantizmom (V. Kandinskij, F. Kupka, J. Miró, P. Soulages s náznakmi na čínsku kaligrafiu, B. Hepworthová, H. Arp so svojimi biomorfnými sochami); abstraktné umenie, ktoré má technickú povahu, je späté s klasickým konštruktívnym princípom tvorby (K. Malevič, L. Moholy-Nagy, N. Gabo, P. Mondrian, B. Nicholson); rad umelcov ťažil z obidvoch postupov; abstraktné umenie vzniklo v 2.desaťročí 20.st. pripravené kubizmom, fauvizmom a secesiou; koncom 1.sv.vojny sa vyhranili konštruktivistické hnutia abstraktného umenia; medzi konštruktivistické hnutia patria sovietsky konštruktivizmus, De Stijl, neoplasticizmus, Bauhaus, rayonizmus, nonobjektivismus, suprematizmus, kinetizmus, op-art, okruh skupiny Cercle et carré, Abstraction-Création; do druhého prúdu sa hlásia abstraktný expresionizmus a jeho ďalšie obmeny: akčná maľba, art informel, tachizmus

Beliana: nepredmetné výtvarné umenie, nezobrazujúce žiaden predmet, človeka, krajinu; obraz sa buduje pomocou princípov tvarovej a farebnej harmónie; vyjadrovacími prostriedkami sú primárne štruktúry a elementy, geometrické prvky, priestor, pohyb, farba a línia upúšťajúce od figuratívnej predlohy; abstraktné výtvarné umenie sa vyvinulo z dekorativizmu secesie, expresionizmu a kubizmu; náznaky abstraktného výtvarného umenia sa objavujú už 1909 (F. Kupka, F. Picabia), ale ako abstraktné dielo sa uvádza akvarel - V. Kandinského z 1910; 1912 F. Kupka namaloval niekoľko obrazov priamo inšpirovaných hudbou (Fúga v ružovom a belasom, Teplé tóny); abstraktné výtvarné umenie vzniklo súčasne v niekoľkých centrách výtvarného umenia (Mníchov, Paríž, Moskva, Holandsko) a rozvíjalo sa v rôznych smeroch a prúdoch: rayonizmus (R. Delunay), suprematizmus (K. Malevič), konštruktivizmus (N. Gabo, A. Pevsner), neoplasticizmus, De Stijl (P. Mondrian, T. van Doesburg); abstraktné tendencie sa pestovali aj v Bauhause (L. Moholy-Nagy); prvú výstavu usporiadali 1930 v Paríži a 1937 bolo založené v USA hnutie nonobjektívnej maľby pod vedením Hilly von Rebay; pokusy o abstraktný výtvarný prejav na Slovensku sa objavili v medzivojnovom období u A. Jusucha, M. Galandu, E. Fullu; v 60.rokoch skupina mladých výtvarníkov usporadúvala výstavy, tzv. Konfrontácie, ktoré reprezentovali tendencie geometrickej aj lyrickej abstrakcie; pozri G. Mathieu

abstraktní maliari - pozri Wols, S. M. Wright

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Abstract_painters

abstraktný - lat. „abstractus“ – „odťažitý“; zjednodušený, zbavený podrobnosti, podružnosti, individuálnosti; pozri abstrakcionizmus

www: existujúci bez bezprostredného vzťahu k skutočnosti, nenázorný, pojmový, myšlienkový; opak bezprostredne prežívaného, nazeraného, vnímaného, precitovaného, t.j. konkrétneho; podľa G. W. F. Hegela abstraktný znamená nediferencovaný, nerozvinutý, bez obsahu; neúčinný

abstraktný balet - tiež *absolútny balet*; nestvární de, ale je vytvorený výlučne choreografickými prostriedkami; tanečník v ňom nestvární rolu, ale cez choreografiu pohybom interpretuje hudbu; abstraktný balet vznikol na začiatku 20.st. z *divertissementu*; za prvý balet tohto typu sa považuje Les Sylphides z roku 1909, na choreografiu Micheal Fokina a hudbu F. Chopina; dielo premiéroval Ďagilevov Ruský balet v parížskom Théâtre du Châtelet; balet Les Sylphides popisovaný ako „romantické snívanie“; tanečníci v bielych kostýmoch tancujú na skladbu Mesačný svet s básnikom alebo mladým mužom oblečeným do bielych pančúch a čierneho topu; pozri abstrakcionizmus

Les Sylphides

abstraktný expresionizmus - lat. „abstractus“ – „odťažitý“, „expresio“ – „výraz“

http://it.wikipedia.org/wiki/Espressionismo_astratto

1. *abstrakcionizmus* amerického pôvodu z rokov 50.-60. (porovnaj *lyrická abstrakcia*); vo Francúzsku nazývaný *tachizmus*, *art informel*; v USA neskoršie rozšírený názov *akčná maľba/action painting*; citový prúd abstraktného maliarstva s dôrazom na výrazovosť (rytmus, dynamickosť, harmónia, farebnosť a príznačný slobodný rukopis); s novými výtvarnými technikami: *action painting*, *color-field painting*, *hard edge*, *ready-made*, *combine painting*, *all over painting*, *white writings*, *dripping*, *kuni*; v protiklade k nemu bola *geometrická abstrakcia*, *minimal art*; za predchodcu abstraktného expresionizmu považovaný H. Hartung z poč. 40. rokov (pozri *letrizmus*); pozri *automatizmus*; *bad painting*, *konkrétne umenie*; porovnaj prúd *novej figurácie* z 50.-60. rokov; (B. Newman, A. Reinhardt)

2. označenie expresionistickej tvorby Kandinského v rokoch 1910-1914; pozri *Der Blaue Reiter*

3. v užšom zmysle newyorská *akčná maľba* (Pollock, M. Rothko, Mothererwell, A. Gorky, H. Hofman, C. Still; pozri *dip painting*, tzv. *maliarstvo farebných plôch*)

Beliana: štýl abstraktného výtvarného umenia vznikol okolo 1945 pod vplyvom surrealistického automatizmu, čínskej a japonskej *kaligrafie*, ktorá priamo ovplyvnila niektorých západných umelcov (H. Michaux, M. Tobey a d.); J. Fautier a Wols (W. Schulze) doviedli tieto princípy do krajnej polohy abstraktného expresionizmu, ktorý u Fautiera prerástol do *akčnej maľby*; patrí sem aj neformálne výtvarné umenie *informel* a *tachizmus*; na rozdiel od *geometrickej abstrakcie*, v ňom prevládajú spontánne maliarske a kresliarske postupy; dielo má autonómne znaky expresívneho maliarskeho *rukopisu*, ktorý je zároveň kľúčom k jeho individualite a kvalite

abstraktný tanec - je forma *tanca*, ktorá sa objavila v 20. rokoch 20. st.; za jeho priekopníka sa považuje maliar, scénograf a tanečný a divadelný teoretik Oskar Schlemmer, ktorý ho r. 1922 predstavil vo svojom scénickom diele *Triadický balet*; pozri *triadický balet*, *totálne divadlo*, *abstrakcionizmus*, *abstraktný balet*

Oskar Schlemmer: Triadický balet

absurdná dráma - tiež *antidráma*; porušuje klasickú kompozíciu drámy; chýba v nej súvislý dej, zápleтка, rozuzlenie a záver; nie je rozdelená na dejstvá; vstupuje do nej málo postáv, ktoré medzi sebou komunikujú veľmi málo alebo vôbec, často chaoticky alebo nezmyselne; pre absurdnú drámu typická nihilistická koncepcia človeka i života (nedáva svetu nijakú nádej na prežitie, všade vidí skepsu a nezmyselnosť ľudského života); je subjektívna (zobrazuje najmä pocity a život jednotlivca); zobrazovaný príbeh sa odohráva v neurčenom čase a na neznámom mieste; opakovanie situácií navodzuje monotónnosť a kolobeh života a tým vyvolávajú pocit *beznádeje*, čo je spôsobené tým, že hry často majú rovnaký začiatok a koniec

absurdný - pozri *iracionálny*

abugida - slabičná *abeceda* so segmentárnym systémom písania, v ktorom sú spoluhláska a samohláska písané ako jeden celok; každá jednotka je založená na spoluhláske (je primárna) a zápis samohlásky je sekundárny; to je v rozpore s plnou abecedou, v ktorej samohlásky sa svojím postavením rovnajú spoluhláskam; v abecednom systéme „as abjad“ samohláska chýba alebo je voliteľná; v menej formálnych kontextoch sa môžu vyskytovať všetky tri abecedné systémy; abugidami sú písané rozsiahle skupiny brahmánskych scriptov v južnej a juhovýchodnej Ázii; termín abugida navrhol Peter T. Daniels r. 1990 vo svojej typológii písaných systémov; abugida kontrastuje so sylabarickým systémom, pri ktorom je text zložený zo slabík, v ktorých majú spoluhlásky a samohlásky rovnakú dôležitosť; abugidy boli dlho pokladané za sylabarické (slabičné) systémy alebo za medzistupeň medzi slabičným systémom a abecedou; termín slabiky je zachovaný v pomenovaniach kanadských domorodých slabikách

Slabičná abeceda misionárov určená pre kanadské jazyky

Abú Músa Džábir ibn Hajján - arab. أبو عبد الله جابر بن حيان بن عبد الله الأزدي /Abú Abd Alláh Džábir bin Hajján bin Abd Alláh al-Azdi; známy tiež pod latinským menom *Geber*; moslimský *alchymista*

Abundancia - lat.; alegória *hojnosti*

Abú Simbel - dvojica *skalných chrámov* (Veľký a Malý chrám) bohov *Amenréa* a *Hathory* (pozri *monolit*), postavená Ramsesom II. na hornom toku *Nílu*; sochárska výzdoba zahŕňa najmä štyri sochy na priečelí a terasy s plastikami kráľov a sokolov; časť chrámov prenesená o 68m vyššie pred zaplavením Asuánskou priehradou (napr. chrám boha *Ptaha*); chrám Ramesseho najväčším chrámom pod povrchom zeme (vznikol vytesaním vyše 3tis.ton kameňa zo skalnatého útesu)

Dudák v súvislosti s heslom *egyptská architektúra*: archeologická lokalita na západnom brehu *Nílu* v blízkosti hranice so Sudánom; preslávené *skalné chrámy* postavené Ramsesom/Ramsesom II.; Veľký chrám vytesaný v skale tak, že o jarnej rovnodennosti osvietilo slnko sochy štyroch božstiev v najzadnejšej kaplnke, ležiacej 65m hlboko v masíve; priečelie chrámu zdobené štyrmi sediacimi, 20m vysokými *kolosmi* Ramesa II.; Malý chrám s priečelím v podobe *pylónov*, ozdobeným sochou panovníka a jeho manželky; 1963-68 v rámci akcie *UNESCO* vyrezaný a premiestnený

Zamarovský: Veľký chrám zasvätený *Amon-Reovi* (*Amenré*), *Re-Horachtejovi*, *Ptahovi* a *Ramesovi* II. priečelie; vyzdobené štyrmi sediacimi sochami vysokými 20m; tri z nich zachované, druhá zľava zlomená v páse a horná časť spadla už v staroveku; chrám je hlboký vyše 60m, v hlavnej osi má dve pilierové siene (*hypostylos*) a svätyňu, po stranách šesť podlhovastých miestností; výška siení, bohato vyzdobených reliéfmi, dosahuje 10m; Malý chrám zasvätený bohyni *Hathore* a Ramesovej manželke *Nefertari*; chrám je hlboký 20m, tvorený pilierovou sieňou, predsieňou a svätyňou; v priečelí má štyri sochy (10m výška) stojaceho Ramesa II. a dve sochy stojacej *Nefertari*

Abusír – Dudák v súvislosti s heslom *egyptská architektúra*: archeologická lokalita asi 25km od *Káhiry*; pohrebisko 5.dynastie s *pyramídovými komplexmi* kráľov *Sahurea*, *Neferirkarea*, *Raneferefa* a *Niuserre*a s množstvom súkromných hrobiek z obdobia Starej ríše; preskúmaná *mastaba* veľmoža *Ptahšepesa* (najstaršie známe osemstvolové *lotosové stĺpy*) a d'.

Abydos, Ebózew - staroegyptské pohrebisko neďaleko *Téb/Wésetu* s *kenotafmi* väčšiny kráľov I. a II. dynastie (pozri *egyptské umenie*, *Džóserova pyramída*); tu sa nachádzajú chrámy Ramesse II. a *Sethiho* I. (v jeho chráme vykresaný zoznam kráľov od *Meniho*); od V. dynastie sídlo *Usírevovho* kultu (preto sa práve v Abyde nachádza tzv. južný hrob kráľa *Džósera*, ktorý bol *kenotafom* a v Egypte bolo zvykom stavať kenotafy na miestach, kde boli údajne pochované rozsekané časti *Usírevova* tela; samotná *Džóserova* hrobka - *Džóserova pyramída* postavená pri *Sakkare*); pozri *pyramída*; *Bes*

Dudák v súvislosti s heslom *egyptská architektúra*: archeologická lokalita v južnom Egypte, asi 100km severozápadne od *Luxoru*; od 4.tis.pr.Kr. významné sídelné centrum s pohrebiskom najmä najstarších panovníkov zjednoteného Egypta (záver preddynastickej doby a 1.dynastie; chronológia pozri *egyptské umenie*); od zač. 2.tis.pr.Kr. významné *pútnické* miesto (miesto údajného hrobu *Usírewa*); významné najmä chrámy kráľa *Setiho* I. a *Ramesa* II.

Acacius/akacius - lat.; *Akakios Cezarejský*; tiež *Agathius*, *Achatius*

Academia/akademia - 1.spoločnosť filozofov a učencov alebo aj inštitúcia, v ktorej sa sústreďujú; pozri *Akadémos*; *museion*, *bít mummi*; *historizmus*

2. v úzkom význame škola pre výučbu *umenia* *výtvarného*; pozri *historická maľba*; *museion*, *bít mummi*

http://artintheblood.typepad.com/art_history_today/nicholas-loir/

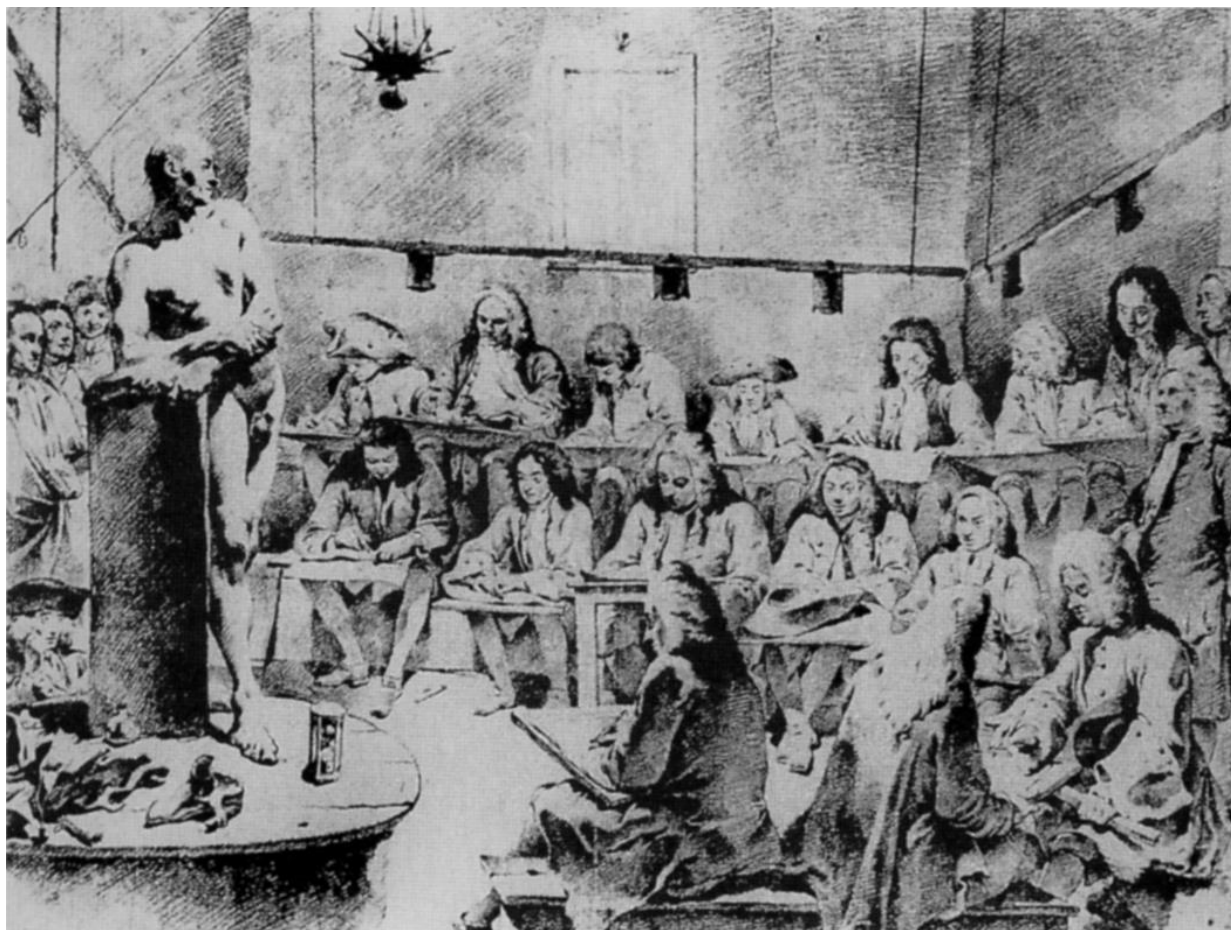
C. Cort podľa J. van der Straeta: Akadémia výtvarných umení (rytina, 1578)

A. Veneziano: Akadémia Baccio Bandinelli (16.st.)

S. Leclerc: Kráľovská akadémia vied a umenia (rytina, 1698)

G. B. Tiepolo: Štúdia aktu na akadémii (18.st.)

E. Martin: Gustav III Švédsky na prehliadke maľby v Kráľovskej akademii umenia (1782)

J. Zoffany: Portréty akademikov Kráľovskej akademie (konverzačný kus, 1771-1772)

Academia Istropolitana - bratislavská katolícka univerzita (pozri *Istropolis*), založená Matyasom Korvínom 1467; po jeho smrti 1490-91 zanikla; prvá slovenská vysoká škola; *národná kultúrna pamiatka*; pozri *mestská pamiatková rezervácia*

J. Kulich: Academia Istropolitana – averz

Académie École des Beaux Arts/akademií ekol dibuzar - franc.; pozri *historizmus*

Académie Française/akademií frasez - *Francúzska akadémia*; 1.akadémia založená 1635 vo Francúzsku; pozri *Louis Quatorze*; *peruánska* a *severná siaha*

2.jedna z piatich akadémii *Institutu de France*, založeného 1794-95

Académie des Beaux-Arts/akademií dibuzar - francúzska *akadémia* architektúry založená v 17.st., 1695 zlúčená s *Academiou royale de Peiture et Sculpture*; pozri *Louis Quatorze*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Members_of_the_Acad%C3%A9mie_des_beaux-arts

Académie royale de Peinture et de Sculpture/akademií rujaľ dpetür e de skültür - Kráľovská akadémia maliarstva a sochárstva; *akadémia* založená 1648; 1695 zlúčená s *Academií des Beaux-Arts*; na jej čele stál Ch. Lebrun, organizátor a teoretik nového barokného názoru v časoch vlády Ľudovíta XIV. (pozri *Louis Quatorze*); pozri *rubenisti*

Académie royale de peinture et de sculpture - francúzska Kráľovská akadémia maliarstva a sochárstva; založená v roku 1648 po vzore talianskych príkladov, ako je *Accademia di San Luca* v *Ríme*; neskôr premenovaná na *Académie de peinture et de sculpture*; r. 1816 zlúčená s *Académie de musique* (Hudobnou akadémiou, založenou v roku 1669) a *Académie d'Architecture* (Akadémiou architektúry, založenou v roku 1671); spolu tvorili *Académie des Beaux-Arts* (Akadémiu krásnych umení), jednu z piatich akadémii na *Institut de France*

http://en.wikipedia.org/wiki/Académie_de_peinture_et_de_sculpture

acajou - juhoamerický druh *mahagónu*; rozšírený a často používaný; pozri *drevo*

Acastov pohár - lievikovito roztvorená nádoba horno-talianskej proveniencie reliéfne vyzdobená pásmi nápisov; výnimočne vyrábaná v aj časoch raného rímskeho cisárstva, napr. v lokalitách Magdalensbergu (Rakúsko) a Halternu (južné Nemecko)

accademia/akadémia – tal.; názov pre učené (vedné alebo literárne) združenia; vznik v Taliansku od 15.st.; najstaršia *Accademia Platonica* vo *Florencii* (1438-1512), založená Cosimom *Medici* (pozri *mecenáš*; *pálenie márnivosti*; *podunajská škola*), ako stredisko renesančnej obnovy antického kultúrneho dedičstva; jednou z prvých bola *Accademia* v *Bologni*, ktorú navštevoval Boccaccio; postupne vzniklo viac ako 500 akadémii, z ktorých najdôležitejšie boli *Accademia Pontaniana* (založená Alfonsom Aragónskym 1443-1458; stredisko humanitných vied), *Accademia della Crusca* (vo *Florencii*, práce na talianskom jazykovom slovníku), *Accademia dell'Arcadia* (literárna, založená 1690 v *Ríme*; založila klasicistickú literárnu tradíciu v Taliansku 1.pol.18.st.), *Accademia dei Granelleschi* (pokračovateľka *Accademie*

dell'Arcadia; protiosvietenská, založená v *Benátkach* 1747), Accademia dei Lincei (prírodovedná, založená 1603, zanikla 1630, obnovená 1745-1755, 1801, od 1847 ako národná talianska akadémia a od 1944 ako Accademia nazionale dei Lincei) a Accademia del Cimento (rozvíjajúca Galileiho učenie vo *Florencii*, 1657-1667); odtiaľ sa zaužíval názov *akadémie* na označenie učených spoločností a vedeckých, umeleckých a vzdelávacích inštitúcií; pozri ďalej *galéria*, *múzeum*

Accademia del Disegno/akadémia del diseño - *akadémia* založená 1562 vo *Florencii*, vedená *Vasarim*; pozri *cinquecento*; ; *A. Gentileschi*

Accademia degli Incamminati/akadémia delli inkaminaty - založená bratmi Carraciovcami v *Bologni*, ktorá ovplyvnila vývoj maliarstva 17.st. (*barok*); pozri *bolonská škola*; *múzeum*

Accademia di San Luca/akadémia di san lúka - *akadémia* založená 1588 v *Ríme*, programovo zameraná na kopírovanie kresieb a odliatkov, na ktoré nadväzovala práca podľa živých modelov; pozri *múzeum*

Accademia Vinciana/akadémia vinčána - *akadémia* v *Miláne* založená *Leonardom da Vinci* po roku 1480; mala podvihnúť maliarstvo k vede, ale stala sa iba diskusiou o teoretických a praktických otázkach tvorby, vedenou v úzkom kruhu; pozri *múzeum*

accoudoir/akuduar - franc.; *područka* chórového sedadla - *stally*

Acedia/acedia - lat. – „leňoch“; kresťanská alegória *lenivosti*; zobrazovaná ako spiaci muž alebo žena so sovou alebo *somárom*; pozri *Cnosti a Neresti*

G. Pencz: Acedia (16.st.)

H. Aldegrever: Acedia (rytina zo súboru alegórií, 1552)

P. Brueghel st.: Sedem smrteľných hriechov. Lenivosť (16.st.)

P. Cadmus: Sedem smrteľných hriechov – Acedia (1949)

A C-Numéro d'Introduction du Groupe et de la Revue Art Concret/a se número de antroduksjo dü grup e de laravü arconkre - franc.; pozri manifest *A C-Numéro d'Introduction du Groupe et de la Revue Art Concret*

acetónové farby - *farby acetónové*

Acis, Aicis - lat; gréc. *Akkis, Akis*

acronex (technika) -

<http://www.webumenia.sk/katalog?technique=acronex>

B. Kolčáková: Zaťaženie (acronex, 1968)

Acta Apostolicae Sedis/akta apostolice sedis - lat. – „*Akty apoštolskej stolice*“; *skratka AAS*

Actaeon - lat.; gréc. *Aktaión*

action painting/ekšn pejtín - angl.; tiež *akčná maľba*; jeden z nových výtvarných prúdov *abstraktného impresionizmu* v americkej tvorbe z 60.rokov; tiež označovaná za jeden z prejavov *akčného umenia*; rozvíjaná paralelne so svojím francúzskym variantom, *tachizmom*, *art informelom*, *gestickou maľbou* (európske umenie); v USA tiež aj názov pre *abstraktný expresionizmus*; záznam umelcovho vnútorného stavu v okamžiku tvorby: výrazový, neilustratívny, s tvorivou bezprostrednosťou, ale s pomerne kontrolovanou

spontánnosťou, s výrazným *rukopisom*; ako postup používa aj *dripping*, *drip paiting*, *all over paiting*; pozri *ateliér 17*, *newyorská akčná malba*

http://it.wikipedia.org/wiki/Action_painting

http://de.wikipedia.org/wiki/Action_Painting